

ZORLAYICI SEBEPLER HALİNDE ÇALIŞMAYAN VEYA ÇALIŞTIRILMAYAN SİGORTALILARA ÖDENEN ÜCRETLER SİGORTA PRİMİNE TABİDİR

ÖZET :

- 1) 4857 sayılı Kanun'un 40'inci maddesinde 24 ve 25'inci maddelerin (III) numaralı bentlerinde gösterilen zorlayıcı sebepler dolayısıyla çalışamayan veya çalıştırılmayan işçiye bu bekleme süresi içinde bir haftaya kadar her gün için yarım ücret ödeneceği belirtilmiştir. İşçiye ödenen yarım ücret tutarı, **sigorta primine esas kazancın alt sınırından az olmamak şartıyla 7 gün üzerinden sigorta prime tabi tutularak SGK'ya bildirilmelidir.**
- 2) Sokağa çıkması yasaklanan 65 yaş üstü ve kronik hastalığı olan sigortalılara ücret ödenmesi halinde, bu sigortalılara ödenen ücretler **sigorta primine esas kazancın alt sınırından az olmamak şartıyla ücret ödenen gün üzerinden sigorta prime tabi tutularak SGK' ya bildirilmelidir.**
- 3) Sokağa çıkma yasağı uygulanan sigortalılara ücret ödenmemesi halinde, eksik gün nedeni "**10 Genel hayatı etkileyen olaylar**" olarak belirtilmelidir.

ZORLAYICI SEBEPLER HALİNDE ÖDENEN ÜCRETLERİN SGK MEVZUATI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ:

4857 sayılı Kanun'un "Yarım Ücret" başlıklı 40'inci maddesinde" 24 ve 25'inci maddelerin (III) numaralı bentlerinde gösterilen zorlayıcı sebepler dolayısıyla çalışamayan veya çalıştırılmayan işçiye bu bekleme süresi içinde bir haftaya kadar **her gün** için yarım ücret ödenir. "hükmü yer almaktadır.

Aynı zamanda İş Kanun'unun 24/III ve 25/III maddelerinde zorlayıcı nedenlerin hangi durumlar olduğu açıklanmıştır.

İş Kanununun 24/III maddesinde

“İşçinin çalıştığı işyerinde bir haftadan fazla süre ile işin durmasını gerektirecek zorlayıcı sebepler ortaya çıkarsa.”

25/III maddesinde “İşçiyi işyerinde bir haftadan fazla süre ile çalışmaktan alıkoyan zorlayıcı bir sebebin ortaya çıkması”

Hükümlerine yer verilerek zorlayıcı sebepler açıklanmıştır.

Koronavirüs (COVID-19) ile mücadele kapsamında İçişleri Bakanlığı'nca bazı işyerlerinin kapanması ve ekonomik sıkıntı çeken işverenlerin kısa çalışma ödeneğine başvurması sonucunda, zorlayıcı sebeplerin halinde işverence bir haftaya kadar her gün için ödenen yarım ücretin sigorta primine tabi olup olmayacağı, tabi olması halinde nasıl bildirileceği konusu ile sokağa çıkması yasaklanan 65 yaş üstü ve kronik hastalığı olan sigortalılara ücret ödenmesi halinde, bu ücretlerin sigorta primine tabi olup olmayacağı en çok sorulan konular olmuştur.

5510 sayılı Kanununun 80'inci maddesine göre;

a) Prime esas kazançların hesabında;

- 1) Hak edilen ücretlerin,
- 2) Prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaktan o ay içinde yapılan ödemelerin ve işverenler tarafından sigortalılar için özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen tutarların,
- 3) İdare veya yargı mercilerince verilen karar gereğince yukarıdaki (1) ve (2) numaralı alt bentlerde belirtilen kazançlar niteliğinde olmak üzere sigortalılara o ay içinde yapılan ödemelerin,
brüt toplamı esas alınmaktadır.

Buna göre sokağa çıkması yasaklanan 65 yaş üstü ve kronik hastalığı olan sigortalılar ile zorlayıcı sebepler dolayısıyla çalışmayan veya çalıştırılmayan sigortalılara ödenen ücretlerin sigorta primine tabi olacağı Kanun hükmüdür.

Burada tereddüt edilen husus; bir haftaya kadar her gün için ödenen yarım ücretin kaç gün üzerinden bildirileceği ve yarım ücret üzerinden mi sigorta prime tabi tutulacağıdır.

a) Prim Ödeme Gün Sayısı Üzerinden Değerlendirme;

1/9/2012 tarihli ve 28398 sayılı Resmi Gazete yayımlanan İşveren Uygulama Tebliğinin “2.1.2.2 ile “2.1.2.3 başlığı altında açıklanan prim ödeme gün sayılarının hesaplanması bölümlerinde, sigortalıların prim ödeme gün sayısının hesabında “**ücret almaya hak kazanmış olma**” ve “**ay/dönemin bazı günlerinde çalışmayan ve çalışmadığı günler için de ücret almayan**” kavramlarına yer verilerek prim ödeme gün sayısının hesaplanması açıklanmaktadır. Sigortalı ücret almışsa prim ödeme gün sayısına hak kazanmakta, ücret almamışsa prim ödeme gün sayısına hak kazanmamaktadır.

Yine aynı tebliğin “2.1.2.4” bölümünde işverenlerce SGK’ dan geçici iş göremezlik ödeneği alan sigortalılara istirahatli oldukları süreler için ücret ödenmesi halinde, geçici iş göremezlik ödeneği alan (ay/dönem içinde istirahatli olan/çalışmayan) sigortalının prim ödeme gün sayılarının, **ücret aldığı günler dikkate alınmak suretiyle** hesaplanacağı açıklanmaktadır.

Gerek işveren uygulama tebliğindeki hükümler gerekse de SGK uygulamaları, sigortalının çalışmasa dahi ücret alması halinde, ücret aldığı günler itibarıyla prim ödeme gün sayısına hak kazandığını ve hesaplanan gün sayısının SGK’ ya bildirilmesi gerektiğini göstermektedir.

b) Prime Esas Kazanç Yönünden Değerlendirme;

5510 sayılı Kanun’un 82’nci maddesinde;

“Bu Kanun gereğince alınacak prim ve verilecek ödeneklerin hesabına esas tutulan günlük kazancın alt sınırı, sigortalıların yaşlarına uygun asgarî ücretin otuzda biri, üst sınırı ise 16 yaşından büyük sigortalıların günlük kazanç alt sınırınının 7,5 ... katıdır.

Günlük kazançları yukarıdaki fıkrada belirtilen alt sınırın altında olan sigortalılar ile ücretsiz çalışan sigortalıların günlük kazançları alt sınır üzerinden, günlük kazançları üst sınırdan fazla olan sigortalıların günlük kazançları da üst sınır üzerinden hesaplanır.

İkinci fıkraya göre sigortalının kazancı alt sınırın altında ise bu kazanç ile alt sınır arasındaki farka ait sigorta primleri ile ücretsiz çalışan sigortalılara ait sigorta primlerinin tümünü işveren öder. “

hükmü yer almıştır.

Bu hüküm gereği, sigortalılara yarım ücret ödense dahi, ödenen yarım ücretin SGK' ya prime esas kazancın alt sınırı altında olmamak şartıyla bildirmesi gerekmektedir.

ÖRNEK 1:

21 Mart 2020 tarihinde zorlayıcı sebep nedeniyle kısa çalışma ödeneği ödenmeye başlanılan işyerinde sigortalı bildirimini aşağıda açıklanmıştır.

Sigortalı A'nın Günlük Brüt Ücreti 150 TL olsun

Günlük Brüt Ücret: 150 TL, Aylık Brüt Ücret:4.500 TL

20/3/2020 tarihine kadar ki ücreti $20 \times 150 = 3.000$ TL

21/3/2020-27/3/2020 dönemindeki ücret 7×75 (yarım ücret) = 525 TL

Toplam Brüt Ücret: 3.525 TL

Ancak ödenen yarım ücret günlük prime esas kazançtan düşük olduğundan 75 TL ücret 98,1 üzerinden bildirilmelidir. $98,1 - 75 = 23,1 \times 7 = 161,7$ TL ek ücret daha bildirilmelidir.

SGK' ya bildirim 3.000 TL + 525 TL + $161,7 = 3.686,7$ TL ve **27 gün** olacaktır. Kısa çalışma ödeneğinden yararlanmak için 4 gün için eksik gün kodu (18) bildirilecektir.

ÖRNEK 2:

21 Mart 2020 tarihinde zorlayıcı sebep nedeniyle kısa çalışma ödeneği ödenmeye başlanılan işyerinde sigortalı bildirimini aşağıda açıklanmıştır.

Sigortalı B'nin Günlük Brüt Ücreti 200 TL olsun

Günlük Brüt Ücret: 200 TL, Aylık Brüt Ücret:6.000 TL

20/3/2020 tarihine kadar ki ücreti $20 \times 200 = 4.000$ TL

21/3/2020-27/3/2020 dönemindeki ücret 7×100 (yarım ücret) = 700 TL

Ödenen yarım ücret prime esas kazanç alt sınırından yüksek olduğundan ödenen yarım ücret SGK' ya 700 TL olarak bildirilmelidir.

Toplam Brüt Ücret: 4.750 TL

SGK' ya bildirim **4.750 TL** ve **27 gün** olacaktır. Kısa çalışma ödeneğinden yararlanmak için 4 gün için eksik gün kodu (18) bildirilecektir.

ÖRNEK 3:

1 Nisan 2020 tarihinde zorlayıcı sebep nedeniyle kısa çalışma ödeneği ödenmeye başlanılan işyerinde sigortalı bildirimini aşağıda açıklanmıştır.

Sigortalı C'nin Günlük Brüt Ücreti 100 TL olsun

Günlük Brüt Ücret: 100 TL, Aylık Brüt Ücret:3.000 TL

1/4/2020-7/4/2020 dönemindeki ücret 7×50 (yarım ücret) = 350 TL

SGK' ya bildirim **686,7 TL**. (350 TL, 7 günlük prime esas kazanç alt sınırı olan $7 \times 98,10=686,7$ TL'den düşük olduğundan) ve **7 gün** olacaktır. Kısa çalışma ödeneğinden yararlanmak için 23 gün için eksik gün kodu (18) bildirilecektir.

Yukarıdaki örnekler 4447 sayılı Kanunun ek 2'nci maddesinde yer alan "Zorlayıcı sebeplerle işyerinde kısa çalışma yapılması halinde, ödemeler 4857 sayılı Kanunun 24'üncü maddesinin (III) numaralı bendinde ve 40'ıncı maddesinde öngörülen bir haftalık süreden sonra başlar." hükmünden hareketle hesaplanmıştır.

c) Diğer Hususlar;

- Sokağa çıkması yasaklanan 65 yaş üstü ve kronik hastalığı olan sigortalılara, işverenleri tarafından ücret ödenmemesi halinde SGK'ya bildirilecek hizmet ve prime esas kazanç tutarı da olmayacaktır. Bu durumda bu kapsamdaki sigortalıların eksik günleri için “10 **Genel hayatı etkileyen olaylar**” koduyla eksik gün bildirimini yapılacaktır.
- Yukarıda açıklandığı üzere, zorlayıcı sebepler dolayısıyla çalışamayan veya çalıştırılmayan sigortalılara ücret ödenmesi halinde, bu ücretlerin prime esas kazancın alt sınırından az olmamak şartıyla SGK'ya bildirilmesi gerekmektedir. Ancak “18-kısa çalışma ödeneği” koduyla bildirim yapılan kısa çalışma döneminde sigortalılara işveren tarafından ücret ödenerek SGK'ya gün ve kazanç bildirimini yapılırsa, gün bildirimini İŞKUR tarafından işçilerin çalıştığı anlamında sayılarak kısa çalışma ödeneğinin kesilmesi sonucunu doğuracaktır. Bu nedenle kısa çalışma döneminde sigortalılara kısa çalışma ödeneğinden farklı olarak ayrıca ücret ödenmek istenmesi halinde İŞKUR' dan görüş alınması yararlı olacaktır.

Saygılarımızla...